

ΜΕΣΑ ΠΕΤΡΑ

ΜΑΡΙΑ ΜΑΝΩΛΕΛΗ

ΜΕΣΑ ΠΕΤΡΑ

Ποταμόπλοια / 30

ΜΑΡΙΑ ΜΑΝΩΛΕΛΗ

Μέσα πέτρα

© 2020, Εκδόσεις ΠΟΤΑΜΟΣ & Μαρία Μανωλέλη

Πρώτη έκδοση: Οκτώβριος 2020

Επιμέλεια: Κατερίνα Θανοπούλου-Βασιλάκη

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Δάφνη Κουγέα

Σελιδοποίηση: Βίβιαν Γιούρη

Εκδόσεις ΠΟΤΑΜΟΣ

Ξενοκράτους 48, 106 76 Αθήνα, τηλ. 210 7231271

www.potamos.com.gr, info@potamos.com.gr

ISBN 978-960-545-150-9

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, κληθείς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλυσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου ή τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κωρώθηκε με το ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης, εξωφύλλου και γενικότερα της όλης αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές, ηλεκτρονικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

ΑΘΗΝΑ 2020

*Αφιερωμένο σε όσες γυναίκες έχουν ζήσει τον τρόμο της βίας.
Σε αυτές που αντιστάθηκαν και σε αυτές που δεν άπτεξαν.*

Η πιθανή αγρυπνία του Ηλία Καλογεράκη

Η αγρυπνία του Ηλία Καλογεράκη δεν θα διέφερε από τις άλλες αγρυπνίες των γερόντων της Πέτρας πέραν της λεπτομέρειας ότι ίσως και να μη βρισκόταν κανείς να τον ξαγρυπνήσει.

Η Βιργινία, η γειτόνισσά του, πιστά και κρυφά ερωτευμένη μαζί του σε όλη της τη ζωή, έπασχε πλέον από ισχυρότατη υπνηλία. Στις αρχές, ένας βαθύς ύπνος ερχόταν και τη συναντούσε ενώ έπλεκε στο σκαμνί της, τα επόμενα χρόνια στο στασίδι της εκκλησίας, και πλέον όπου έμενε πάνω από λίγη ώρα καθιστή. Ήταν σίγουρο ότι δεν θα κατάφερε να αντιμετωπίσει καμία αγρυπνία άγρυπνη.

Οι υπόλοιποι ηλικιωμένοι που ίσως και να έρχονταν δεν ήταν δυνατόν να μείνουν πάνω από μία ώρα στο καμαράκι τού γερο-Ηλία. Δεν υπήρχε άνθρωπος σε όλο το χωριό που να είχε να πει έναν καλό λόγο γι' αυτόν, αλλά, και να είχαν, στις εννιά το αργότερο έπεφταν για ύπνο, και αυτό επειδή ήταν καλοκαίρι: τον χειμώνα, με το που κρυβόταν ο ήλιος, κρύβονταν και εκείνοι κάτω από τα σκεπάσματα που μύριζαν Βιζ.

Εκ πρώτης όψεως, δεν θα βρισκόταν άνθρωπος όχι μόνο να τον ξενοχτήσει, αλλά ούτε καν να του ρίξει μια χούφτα χώμα. Θα ήταν πολύ βολικό να τον πάει η νεκροφόρα κατευθείαν στο νεκροταφείο, να ψάλει ο παπάς την εξόδιο και να γίνει γρήγορα γρήγορα η ταφή, έστω και με μόνη παρούσα τη Βιργινία. Να κλείσει το θέμα πια και να τον συχωρέσει ο Θεός και όποιος άλλος έχει τη δύναμη της συχώρεσης.

Στα μέρη όμως εκείνα, που οι συνήθειες δεν άλλαζαν από τη μία μέρα στην άλλη, ο νεκρός έπρεπε να ξενοχτηθεί. Ας ήταν η κηδεία άδεια και φτωχική, ας μην είχε εννιάμερα, σαράντα, τρίμηνα και όλα τα ακόλουθα μνημόσυνα. Η νύχτα πριν την κηδεία έπρεπε να βρει τον νεκρό στη μέση του δωματίου μπροστά από καρέκλες που οι συγγενείς και οι φίλοι θα εναλλάσσονταν κλαίγοντας και μοιρολογώντας. Όσο πιο αγαπητός ο νεκρός, τόσο πιο πετυχημένη η αγρυπνία. Ακόμα μιλάει όλη η περιοχή για τις αγρυπνίες που το κλάμα και το μοιρολόι δεν σταμάτησε ούτε λεπτό. Η βραδιά προ της κηδείας ήταν ο καθρέπτης του νεκρού, κι από εκεί συμπέραινε κανείς το ποιόν του.

Το γεγονός ότι τα πράγματα είναι έτσι ακριβώς από την εποχή που οι τωρινοί γέροντες ήταν μικρά παιδιά, και από ακόμα πιο πριν, και δεδομένου ότι δεν θα βρισκόταν άνθρωπος να ξαγρυπνήσει τον Ηλία Καλογεράκη δεν αφήνει αμφιβολία πως ούτε αγαπητός ήταν ούτε έχαιρε εκτίμησης.

Ο αγροτικός γιατρός που του είχε γράψει δυο τρεις φορές τα χάπια της πίεσης είχε συμπεράνει πως ήταν άκληρος. Ξαφνιάστηκε όταν έμαθε πως ο ασθενής είχε παντρευτεί, και μάλιστα είχε δύο γιους και μία κόρη. Την πληροφορία τού την έδωσε μέσα στο ιατρείο η Χρυσώ, που ήξερε τα πάντα όχι μόνο για την Πέτρα, αλλά και τη γύρω περιοχή.

Η Χρυσώ προγραμματίζε μια επίσκεψη την εβδομάδα γιατί έτσι της είχε συστήσει, καθώς έλεγε, ο καρδιολόγος που την παρακολουθούσε στο Ηράκλειο. Φρόντιζε να πηγαίνει όταν ο γιατρός είχε τελειώσει με τους υπόλοιπους ασθενείς. Έκανε το μπάνιο της με μοσχοσάπουνο, φορούσε ρούχα φρεσκοπλυμένα και κατηφόριζε προς το παλιό της σχολείο, που πλέον οι δύο χώροι του φιλοξενούσαν το αγροτικό ιατρείο. Έφερνε πάντα ένα μικρό κέρασμα στον γιατρό και αφηνόταν στα χέρια του να την ακούσει για τυχόν ακροαστικά, γατάκια, φυσήματα και ό,τι άλλο φοβόταν ότι είχε. Το μόνο που είχε πραγματικά ήταν επιθυμία για ένα ανθρώπινο άγγιγμα.

Την Τετάρτη, λοιπόν, που πήγε στον αγροτικό γιατρό λίγο πριν το τέλος του ωραρίου του, για να είναι σίγουρα η τελευταία, ήρθε ο Καλογεράκης κατά τη διάρκεια της εξέτασής της. Ο γιατρός την ακουμπούσε απαλά με το στηθοσκόπιο, χαρίζοντάς της τη μεγαλύτερη απόλαυση της εβδομάδας, και ο Καλογεράκης χτυπούσε την πόρτα του ιατρείου με τη μαγκούρα για να μπει. Αναγκαστικά διέκοψαν την εξέταση.

Ο γιατρός μισάνοιξε την πόρτα και του είπε να μην ανησυχεί και πως θα τον δει αμέσως μόλις τελειώσει με την ασθενή του. Ύστερα γύρισε στη Χρυσώ και επέσπευσε, όσο μπορούσε, τη διαδικασία. Δεν την ακούμπησε σχεδόν καθόλου, με εξαίρεση ένα χτύπημα στον ώμο, όταν της είπε ότι θα τα πουν την επόμενη εβδομάδα.

Εκεί η Χρυσώ δεν κράτησε το στόμα της και έδωσε δυο τρεις μόνο, αλλά πραγματικά καίριες πληροφορίες για τον Καλογεράκη.

Από όλα αυτά που ήξερε η Χρυσώ για τον Καλογεράκη, περιόριστηκε να πει για τα τρία παιδιά του που δεν πατούσαν στην Πέτρα: «Μαύρη πέτρα έριξαν και τα τρία», καθώς και για τον θάνατο της νεότερης συζύγου του: «Ήταν τριάντα δύο ετών, το γράφει στο μνήμα της. Ο Καλογεράκης τότε θα 'χε περάσει τα σαράντα πέντε».

Ο γιατρός σήκωσε ελαφρώς το ένα του φρύδι, αλλά δεν έδειξε πολύ ενδιαφέρον.

«Την έσφαξε», του είπε τότε.

Έδωσε με ελάχιστα λόγια την πληροφορία και γύρισε πλάτη στον γιατρό να κουμπώσει βιαστικά το πουκάμισό της. Δεν είδε την έκφρασή του, και γι' αυτό δεν είπε κι άλλα. Το μόνο που ήθελε άλλωστε ήταν να ρίξει τη βόμβα παριστάνοντας ότι λέει κάτι που ο γιατρός το ξέρει ήδη.

Ο γιατρός έμεινε με το στόμα ανοιχτό. Η Χρυσώ τον αποχαιρέτησε με ένα ξερό «Χαίρετε», ενώ τον είχε καλομάθει με ευχές και γέλια σε κάθε της επίσκεψη. Βγαίνοντας από το ιατρείο, προσπέρασε τον γέρο ενοχλημένη, ενώ αυτός, ακόμα πιο ενοχλημένος και κάθιδρος, έδειξε την αγανάκτησή του για την αναμονή με

βλαστήμιες και χειρονομίες τελείως άδικες απέναντί της. Ο γιατρός κοιτούσε σασιτισμένος, προσπαθώντας να επεξεργαστεί τις νέες πληροφορίες.

Η αλήθεια είναι πως όλοι στο χωριό και στην ευρύτερη περιοχή ήξεραν την «υπόθεση Καλογεράκη». Κάποιοι ηλικιωμένοι θυμούνταν όσα είχαν γίνει με λεπτομέρειες, κάποιοι νεότεροι τα είχαν ακούσει από τους γονείς τους, όμως είχαν περάσει πια πολλά χρόνια. Ο τοίχος που το Γραφείο Τελετών κολλούσε τα κηδειόχαρτα γέμιζε κάθε χρόνο με τις φωτογραφίες των χωριανών που είχαν ζήσει τα γεγονότα από κοντά, κι έτσι οι μάρτυρες όλο και λιγόστευαν.

Η ίδια η Χρυσώ ήταν νέα τότε, λίγο μικρότερη από τη μακαρίτισσα. Θυμόταν πολύ καλά την κηδεία της Δέσποινας, και όσα ήξερε ήταν πράγματα που είδε ή άκουγε να τα συζητάνε ψιθυριστά η μητέρα της και οι γειτόνισσες. Η Χρυσώ είχε προσπαθήσει πολύ να απωθήσει τις εικόνες που είχε δει γιατί τα πρώτα χρόνια ειδικά της είχαν προκαλέσει έντονες φοβίες.

Ο θάνατος της Δέσποινας Καλογεράκη, όμως, θα ερχόταν ξανά στο προσκήνιο τις επόμενες ημέρες, αναζωπυρώνοντας μνήμες και γεγονότα.

2.

Ο θάνατος του Ηλία Καλογεράκη

Ημέρα που ο γερο-Ηλίας μπήκε στο ιατρείο και χτυπούσε με τη μαγκούρα την πόρτα, κάνοντας τη Χρυσώ να κοκινίσει από θυμό και απογοήτευση, ήταν μία Τετάρτη, έβδομη ημέρα του Αυγούστου, που η ζέστη τύλιγε το χωριό μέχρι αργά το απόγευμα.

Αν και όλα τα σπίτια της Πέτρας έβλεπαν στη θάλασσα, η απόσταση που τα χώριζε από αυτήν ήταν δεκαπέντε ακριβώς χιλιόμετρα, και αυτό ήταν κάτι που δεν την έκανε δημοφιλή τουριστικό προορισμό όπως τα κοντινότερα χωριά της περιοχής. Και πάλι όμως, τον Αύγουστο στο χωριό ξεκλείδωναν τουλάχιστον δέκα πόρτες σπιτιών που όλο τον χειμώνα παρέμεναν κλειστά. Εκτός από τους κατοίκους της πόλης που έρχονταν να ξεκαλοκαιριάσουν στο χωριό τους, υπήρχαν και οι επισκέπτες που είχαν εκεί κανένα γεροντάκι ξεχασμένο. Όλο και κάποιο ΙΧ σταματούσε έξω από ένα φρεσκοασπρισμένο σπιτάκι και όλο και κάποια γιαγιά έλεγε «Καλώς τους, καλώς τους!», κουνώντας τα χέρια και το κεφάλι από χαρά.

Η Πέτρα ήταν χτισμένη αρχικά σε ένα ισάδι του βουνού, αλλά σιγά σιγά είχε απλωθεί και στην πλαγιά, που ήταν γεμάτη ελαιόδεντρα και σε κάποια σημεία είχε άνυδρες συκιές. Τα σπίτια του χωριού κάποτε ήταν μετόχια· αυτό δικαιολογούσε το γεγονός ότι ήταν χτισμένα δίπλα σε μεγάλα δέντρα. Όταν το χωριό πύκνωσε, τα σπίτια είχαν στην αυλή τους καρυδιές, χαρουπιές, μέχρι και λιόδεντρα, κάτι που ήταν εντελώς ασυνήθιστο για την περιοχή, μιας και σε όλα τα γύρω χωριά τα σπίτια ήταν μεσοτοιχίες αριστερά

και δεξιά του επαρχιακού δρόμου. Η διαφορετική αυτή τοπογραφία έκανε την Πέτρα να μη μοιάζει με τα γύρω χωριά.

Υπήρχε και κάποια ακόμα διαφορά από την υπόλοιπη περιοχή, σε σχέση με την αντίληψη της κακοτυχίας. Τα σπίτια που είχαν χτιστεί στη σκιά των δέντρων, ανάλογα με τη μοίρα της οικογένειας που τα κατοικούσε, χαρακτηρίζονταν καλοϊσκιωτα ή βαρίσκιωτα. Έτσι, με τα χρόνια, αν μια οικογένεια ζούσε καλά, η ευδαιμονία της αποδιδόταν στον καλό ίσκιο του δέντρου τους.

Ιδιαίτερη σημασία όμως έδιναν στα σπίτια που είχαν χτυπηθεί από μικρές ή μεγαλύτερες συμφορές. Εκεί οι χωριανοί, αν βρίσκονταν περαστικοί απέξω, πρόσεχαν να μην πατήσουν καν στα σημεία που έπιανε η σκιά, από φόβο μην τους αγγίξει το κακό.

Η Πέτρα θα είχε ίσως ερημώσει, όπως έγινε με πολλά χωριά του Άνω Μιραμπέλλου, όμως παρά τους κακούς ίσκιους συνέχισε να παράγει εξαιρετικό λάδι και μέλι, καθώς και τα ξακουστά της υφαντά, που τα παλιότερα χρόνια ήταν απαραίτητα σε κάθε αξιόλογη προίκα. Λέγεται πως οι υφάντρες της Πέτρας προμήθευαν όλες τις αρχοντικές οικογένειες του νησιού και όχι μόνο. Οι παραγγελίες γίνονταν με απεσταλμένους των οικογενειών, και τα σχέδια στα υφαντά παρέμεναν μυστικά ώστε να μην απαντώνται και αλλού. Πλέον οι ηλικιωμένες τελευταίες υφάντρες τους θερινούς μήνες άπλωναν τα χαλιά και τα καλύμματα σε βέργες δίπλα στα μαγαζιά τους για να πέφτει πάνω το μάτι των διερχόμενων οδηγών και των λιγοστών τουριστών. Το ίδιο ακριβώς γινόταν και με αυτοσχέδιες ταμπέλες που διαφήμιζαν το αγνό μέλι.

Το καφενείο του Ζήση, που όλο τον χρόνο άνοιγε για να φτιάξει το πολύ δέκα ελληνικούς την ημέρα, τον Αύγουστο έψηνε ακόμα και σουβλάκια. Σταματούσαν αυτοκίνητα να βγάλουν φωτογραφία την παλιά ταμπέλα και το γέρικο πλατάνι, οι ξένοι κάθονταν στο καφεενάκι κι ένιωθαν ότι ζουν μια στιγμή που ο χρόνος σταμάτησε. Οι λιγοστοί θαμώνες του καφενείου γύριζαν τις καρτέλες τους και τους κοιτούσαν σαν αξιοθέατα ρωτώντας πούθε πάνε και πόθεν έρχονται.

Μια τέτοια μέρα του καλοκαιριού, ο Ηλίας Καλογεράκης σηκώθηκε αξημέρωτα. Μπήκε στο κουζινάκι και ήπιε με μια γουλιά ένα ποτήρι νερό. Η κίνηση αυτή με το νερό ήταν το πρώτο πράγμα που έκανε κάθε μέρα. Η ρακή που έπινε το βράδυ πριν κοιμηθεί, που ήταν επίσης ρουτίνα του, ζητούσε να σβήσει με το πρωινό νερό. Μετά το νερό, βουτούσε τον δεξή του δείχτη στο βάζο με το αλάτι κι έπλενε σχολαστικά –με το δάχτυλο πάντα– τα δόντια του. Στο χέρι του δεν είχε πιάσει οδοντόβουρτσα ούτε οδοντόκρεμα. Τα δόντια του είχαν πάρει σκούρο κίτρινο χρώμα από τα τόσα χρόνια που κάπνιζε, καθώς και το μουστάκι του, όμως ήταν γερά, χωρίς να έχει έστω κι ένα σφράγισμα. Καμία φορά στη ζωή του δεν είχε χρειαστεί οδοντίατρο. Ο Καλογεράκης πίστευε πως κανέναν γιατρό δεν χρειαζόταν, μα αυτό πέραν του οδοντιάτρου ήταν ψέμα. Το γεγονός ότι ήταν αδύνατος του έδινε μια ευκινησία που τον ξεγελούσε για την υγεία του. Σύμφωνα με τον ίδιο, όποιος ξυπνούσε και σηκωνόταν από το κρεβάτι δεν χρειαζόταν να δει ποτέ γιατρό.

Έπιεσε το παλιό μπρίκι που δεν είχε πια χερούλι, έβαλε νερό και καφέ κι άναψε το πετρογκάτζι. Ο καφές σε δυο στιγμές φούσκωσε και τον κατέβασε πιάνοντας το σκεύος κατευθείαν πάνω από τη φωτιά με γυμνά χέρια, βλαστημώντας. Τα ακροδάχτυλά του είχαν γίνει σκληρά πετσια – ούτε κόβονταν ούτε καίγονταν· όσο και να τα έπλενε, είχαν το χρώμα του χώματος από τις πατάτες και τα κηπευτικά που καλλιεργούσε και από τα εργαλεία που επί χρόνια δούλευε τη γη.

Οι μαζικές καλλιέργειες θα είχαν εξαφανίσει το μπιστόνι του Καλογεράκη, αλλά για καλή του τύχη κάποιο μοντέρνο μανάβικο στην πόλη πουλούσε υπερτιμημένα (ατοπικά προϊόντα από κήποι), κι έτσι μια δυο φορές την εβδομάδα το αυτοκίνητο με την επωνυμία του καταστήματος, που έκανε μέχρι και διανομές στις βίλες της περιοχής, σταματούσε έξω από το μπιστόνι του. Εκείνος, χωρίς πολλές κουβέντες, φόρτωνε τη μικρή σοδειά του, πληρωνόταν επιτόπου ένα απείρως μικρότερο ποσό από αυτό της πώλησής τους

στο μανάβικο κι έπαιρνε τα άδεια προηγούμενα καφάσια του για να τα έχει γεμάτα την επόμενη εβδομάδα.

Τα χρήματα από τα κηπευτικά του, καθώς και τη μικρή αγροτική του σύνταξη τα έκρυβε σε πολύ ευφάνταστα σημεία μέσα στο σπίτι. Τα μηνιαία του έξοδα ήταν απειροελάχιστα, και με την ασκητική ζωή του είχε καταφέρει να έχει πολλά λεφτά πλέον κρυμμένα σε μέρη που δεν θα περνούσαν από το μυαλό ούτε έμπειρου ληστή. Είχε διαβάσει σε εφημερίδες για χρήματα που βρέθηκαν στα στρώματα ηλικιωμένων μετά τον θάνατό τους και πάντα γελούσε ειρωνικά με το χάλι τους. Ποιος χαζός βάζει λεφτά στο στρώμα αφού όλοι πια το στρώμα θα ψάξουν, αν μπουν στο σπίτι ενός γέροντα, αναλογιζόταν. Ο Καλογεράκης άφηγε έξω μόνο όσα θα χρειαζόταν για τσιγάρα, το μόνιμο έξοδό του, και όλα τα άλλα τα εξαφάνιζε σε τρύπες και κρυψώνες.

Το πρωί εκείνο, μετά τον καφέ, έπρεπε να πάει να μαζέψει τα αχλάδια του γιατί είχε πέσει στην αντίληψή του ότι, λόγω της εγγύτητας του δέντρου με τον δρόμο, συχνά έκοβαν μερικά οι περαστικοί τουρίστες. Τα κομμένα αχλάδια σάπιζαν στην κουζίνα του Καλογεράκη, αλλά τουλάχιστον σάπιζαν στον πάγκο του και όχι σε ξένες κοιλιές.

Πήρε μια νάιλον τσαλακωμένη σακούλα και ανηφόρισε από το σπίτι του στον επαρχιακό δρόμο. Αριστερά του δρόμου, υπήρχε μια αχλαδιά περιφραγμένη από τον ίδιο με σκουριασμένο σύρμα. Ο Καλογεράκης μετρούσε τα αχλάδια και ήξερε πόσα υπήρχαν σε κάθε κλαδί και τότε τα μικρά θα είναι έτοιμα για φάγωμα. Αν του έλειπε κάτι στο μέτρημα, βλαστήμαγε και καταριόταν τους κλέφτες αχλαδιών που ρήμαζαν τις ξένες περιουσίες.

Πλησίασε την αχλαδιά και σήκωσε το σύρμα. Από ένα μικρό άνοιγμα πάνω από το έδαφος, σύρθηκε και μπήκε στο περιφραγμένο σημείο. Την ώρα που τέντωσε το χέρι του να κόψει το πρώτο φρούτο, ένωσε έναν διαπεραστικό πόνο στην πλάτη λες και κάποιος του είχε ρίξει βέλος. Ο γέρος διπλώθηκε και ένας πνιχτός ήχος βγήκε από τα χείλη του. Κάθισε κάτω από το δέντρο αναπνέοντας

με δυσκολία. Ακούμπησε την πλάτη του στον κορμό και το ελαφρύ αεράκι με αύρα θάλασσας ήρθε και του δρόσισε το πρόσωπο. Σαν να συνήλθε κάπως. Άπλωσε τα πόδια του μπροστά και πήρε βαθιές ανάσες. Ακόμα καλύτερα. Στα πέντε λεπτά σηκώθηκε. Απομάζεψε τα αχλάδια.

Κατηφόρισε προς το σπίτι του έχοντας μουνδιάσει σε όλο του το σώμα. Βλαστήμησε, καθώς αναλογίστηκε τον πόνο που είχε αισθανθεί, και άγγιξε ενστικτωδώς το στήθος του.

Έξω από το καφενείο, σκέφτηκε να ζητήσει λίγο κρύο νερό, αλλά το πείσμα του ήταν μεγαλύτερο από την ανάγκη του. Να λύσσαγε καλύτερα, δεν ήθελε ούτε το νερό τους ούτε το απάντημά τους. Στο μυαλό του, ήταν διακόνεμα να μπει και να ζητήσει οτιδήποτε.

Περνώντας μπροστά από το καφενείο, πρόσεξε ότι δεν είχαν έρθει ακόμα πελάτες· ήταν αρκετά νωρίς. Η γυναίκα του καφετζή, η Ζήσαινα, κρατώντας μια σφουγγαρίστρα, γύρισε και τον κοίταξε. Τον χειμώνα, ούτε που πατούσε η Ζήσαινα στο καφενείο, μα τώρα το καλοκαίρι, που είχαν «τουρισμό», τα βράδια καθάριζε καμιά πατάτα και τα πρωινά πασάλειβε με τη σφουγγαρίστρα τις τουαλέτες και το καφενείο. Θα ήθελε βέβαια να περνάει το καλοκαίρι σπίτι της στη δροσιά κι όχι να κάνει τη μαγαζατόρισσα, αλλά η ζωή τα έφερε έτσι και μοντέρνοι πρωτευουσιάνοι αρέσκονται πλέον να τρώνε στα μικρά καφεενάκια των χωριών. Όχι ότι είχαν τίποτα ουρές από κόσμο, αλλά στην Πέτρα, που οι κάτοικοί της μόνο μειώνονταν πια, τα λιγιστά ΙΧ των επισκεπτών ονομάζονταν («πελατεία»).

Έτσι όπως τον είδε και κοντοστάθηκε, νόμιζε ότι θα της έδινε κανένα αχλάδι από τη γεμάτη σακούλα που κρατούσε, αλλά η σκέψη αυτή της έφυγε αμέσως μιας και ο συγκεκριμένος άνθρωπος δεν έδινε τ' αγγέλου του νερό. Της φάνηκε άσπρος σαν πανί, αλλά δεν έδωσε και ιδιαίτερη σημασία στο χρώμα του· δεν τον είχε δει και ροδαλό ποτέ.

Για μια στιγμή, Ζήσαινα και Καλογεράκης κοιτάχτηκαν κατάματα, αλλά ούτε αυτή αποτόλμησε να τον ρωτήσει αν θέλει κάτι

ούτε εκείνος βέβαια να ζητήσει ένα ποτήρι δροσερό νερό που ένωθε το στόμα του κολλημένο. Συνέχισε τον κατήφορο προς την άκρη του χωριού, που βρισκόταν το παλιό σπίτι στο οποίο είχε ζήσει όλη του τη ζωή.

Καθώς έφτασε στην πόρτα κι έψαχνε άτσαλα μέσα στο πουκάμισό του να πιάσει τον σπάγκο που είχε περασμένο στον λαιμό του το κλειδί, του ήρθε ο ίδιος σφάχτης, πιο οξύς αυτή τη φορά. Τα γόνατα του Καλογεράκη λύγισαν και κρατήθηκε από το πόμολο. Η σακούλα με τα αχλάδια τού έφυγε από τα χέρια, και μερικά κύλησαν πάνω στην πέτρινη πεζούλα.

Έτσι όπως κρατιόταν βαριά, γύρισε, κάθισε κάτω, άπλωσε πάλι τα πόδια του μπροστά και ακούμπησε την πλάτη στην πόρτα που δεν είχε προλάβει να ανοίξει. Άρχισε να παίρνει βαθιές ανάσες. Αναρωτιόταν τι διάολο τον είχε βρει στα ξαφνικά. Στην όγδοη δεκαετία της ζωής του και δεν είχε πατήσει σε νοσοκομείο. Μια υψηλή πίεση του είχε βρει ο προηγούμενος αγροτικός και, όποτε τον έπιανε πονοκέφαλος, κατέβαζε κανένα από τα χαπάκια που του είχε γράψει.

Η μέρα ήταν πολύ ζεστή, αλλά πού και πού φυσούσε ελαφρά. Ακριβώς αυτό συνέβη κι εκεί, στο κατώφλι του σπιτιού του, όπως και πρωτύτερα κάτω από την αχλαδιά. Εκεί που καθόταν άτσαλα μπροστά από την πόρτα του με το κεφάλι ακουμπισμένο πάνω στο ξεβαμμένο ξύλο, του ήρθε πάλι στο πρόσωπο το ανεπαίσθητο δροσερό αεράκι σαν το τελευταίο δώρο της φύσης και του σκληρού, μα πανέμορφου τόπου του.

Ο ίδιος βέβαια ούτε που καταλάβαινε την ομορφιά του τόπου. Την καρδιά του δεν την είχε γλυκάνει τόσα χρόνια ούτε χάδι γυναικας ούτε κλάμα μωρού ούτε γέλιο παιδικό. Αδιάφορα και ενοχλητικά τού ήταν όλα. Ήταν αδύνατον να καταλάβει το δώρο του δροσερού αέρα μέσα στο λιοπύρι της μέρας.

Όμως την ώρα εκείνη, που η δύσπνοια τον είχε πιάσει από τον λαιμό, άνοιξε τα ζαρωμένα μάτια του προς την πλευρά που φυσούσε. Το βλέμμα του έφτασε ως πέρα μακριά, στη θάλασσα, και σταμάτησε λες και την έβλεπε πρώτη φορά. Αναστέναξε.

Αμέσως μετά, με βαριές κινήσεις, προσπάθησε να σηκωθεί, και με κόπο το κατάφερε. Ξεκλείδωσε και μπήκε μέσα. Πίνοντας μεγάλες γουλιές νερό, πίστεψε πως συνήλθε και πως μάλλον τον πείραζε ο αέρας του βουνού που έμπαινε όλη νύχτα από το παράθυρο που συνήθιζε να αφήνει ανοιχτό. Πήγε και ξάπλωσε να κοιμηθεί, πιο πολύ για να ξεχάσει τα δύο περιστατικά παρά για να ξεκουραστεί.

Θα πρέπει να κοιμόταν για ώρες όταν είδε στο όνειρό του ότι κάποιος δολοφόνος πιέζε πάνω στο πρόσωπό του ένα μαξιλάρι προσπαθώντας να τον πνίξει. Άνοιξε τα μάτια του, αλλά, ενώ δεν υπήρχε ούτε μαξιλάρι ούτε δολοφόνος, ο αέρας λες και είχε φύγει από το δωμάτιο αφήνοντάς το κενό. Προσπαθούσε να πάρει ανάσα, και δεν έμπαινε αέρας στα ρουθούνια του.

Πετάχτηκε πάνω, και σε αυτήν ακριβώς την κατάσταση άρπαξε ένα ίσιο κλαρί που χρησιμοποιούσε για μαγκούρα και κατευθύνθηκε όσο πιο γρήγορα μπορούσε προς το αγροτικό ιατρείο. Ήταν πια μεσημέρι και φοβήθηκε ότι δεν θα προλάβαινε τον γιατρό εκεί: θα έπρεπε να πάει να τον βρει στην ταβέρνα κάτω από τον πλάτανο που πήγαινε κι έτρωγε κατεβάζοντας δυο καραφάκια ρακή. «Επιστήμονας σου λένε μετά», πρόλαβε να ψιθυρίσει παρά την κατάστασή του.

Για καλή του τύχη, μόλις έστριψε από το κατηφορικό δρομάκι που οδηγούσε στο παλιό σχολείο, είδε τα παράθυρα και την εξώπορτα ανοιχτά. Ανακουφίστηκε, μα, μπαίνοντας μέσα, δεν είδε κανέναν. Η πόρτα που έβγαινε στο πίσω καμαράκι που κάποτε χρησιμοποιούσε ο μοναδικός δάσκαλος του σχολείου για γραφείο ήταν κλειστή.

Ο Ηλίας Καλογεράκης, που στον συγκεκριμένο χώρο είχε φοιτήσει τρεις χρονιές δημοτικού, βρισκόταν τώρα, γέροντας με κρίση δύσπνοιας, να χτυπά την πόρτα όχι πια του δάσκαλου, μα του γιατρού. Βαρούσε με τη μαγκούρα απεγνωσμένα να προλάβει ο γιατρός να του δώσει ανάσα γιατί πνιγόταν.

Η πόρτα μισάνοιξε και η φωνή που ακούστηκε από το ιατρείο τού είπε ήρεμα να περιμένει. Τι να περιμένει που δεν υπήρχε

αέρας να αναπνεύσει σε όλες τις μπάντες του χώρου; Στριφογύριζε σαν ποντικός και, κάθε λεπτό που πέραγα, ξαναχτυπούσε με τη μαγκούρα. Άκουσε μια σιγανή γυναικεία φωνή να μιλάει στον γιατρό. Μα τι διάολο, δεν καταλάβαιναν ότι δεν υπάρχει αέρας;

Έσπρωξε την πόρτα την ώρα που η Χρυσώ, κόκκινη και θυμωμένη, άνοιγε να βγει. Τη διαολόστειλε, της είπε κάτι ακόμα για το σόι της, κι ένα δευτερόλεπτο μετά έδειχνε με νοήματα στον γιατρό πως δεν μπορούσε να ανασάνει.

Ο νεαρός γιατρός ήταν ταραγμένος και για το επείγον περιστατικό που είχε μπροστά του, αλλά και με τα όσα τον είχε μόλις πληροφορήσει η Χρυσώ. Του ζήτησε να ξεσφίξει τη ζώνη του και να προσπαθήσει να βήξει δυνατά. Πριν προχωρήσει σε εξέταση, κάλεσε ασθενοφόρο από το νοσοκομείο του Αγίου Νικολάου. Στην καλύτερη περίπτωση, το ασθενοφόρο θα έφτανε στην Πέτρα σε σαράντα πέντε λεπτά. Κατόπιν του χορήγησε οξυγόνο από τη φιάλη κι έπιασε στα χέρια του τον καρπό του να του πάρει σφυγμό. Το χέρι τού Καλογεράκη, άβουλο και βαρύ, αφέθηκε σε ένα άλλο χέρι. Ο γιατρός παρατήρησε τους ρόζους, τα παραμορφωμένα, κίτρινα από τα τσιγάρα δάχτυλα με άκοπα νύχια, και πρώτη φορά στη ζωή του συνέδεσε στο μυαλό του χέρι ανθρώπου με χέρι αρπακτικού.

Το βλέμμα του γέρου έψαχνε στο πρόσωπο του γιατρού μια απάντηση. Του πήρε την πίεση και του ζήτησε να μείνει ξαπλωμένος. Τον συμβούλεψε να μη μιλάει και κουράζεται μέχρι να έρθει το ασθενοφόρο. Λες και του είπε ακριβώς τα αντίθετα, ο Καλογεράκης, μόλις συνερχόταν κάπως, πεταγόταν πάνω κι έκανε να φύγει βρίζοντας τα θεία και την τύχη του. Θα είχε φύγει, αλλά ένωθε εντελώς αδύναμος και τον ξανάπιανε η δύσπνοια με το που έμενε για λίγο όρθιος.

Ο γιατρός τον έβαλε να ξαπλώσει και ρώτησε ποιον να ειδοποιήσει να έρθει να τον βρει στο νοσοκομείο. Το χέρι του Καλογεράκη, αυτό που δεν διέφερε από χέρι αρπακτικού πτηνού, σηκώθηκε κι έμεινε για λίγο ανοιχτό προς το μέρος του γιατρού. Ο γιατρός δεν ήταν σίγουρος αν ο ασθενής τού έριχνε μια καλοζυγισμένη μούντζα

ή αν με τον τρόπο αυτό τού ζητούσε να σταματήσει τις ερωτήσεις. Παρά τη διαφορούμενη χειρονομία, ο γιατρός επέμεινε:

«Στο νοσοκομείο που θα πάμε, θα πρέπει να έρθει κάποιος μαζί σου. Ποιον θες να ειδοποιήσω; Έχεις κανέναν εδώ στο χωριό; Είναι τα παιδιά σου στην πόλη;».

Ο γέρος γύρισε το κεφάλι του ελάχιστα προς το μέρος του, άνοιξε τα μάτια και, με ένα λοξό σκληρό βλέμμα, έδωσε τέλος σε όλα τα ερωτήματα. Ο γιατρός, που μόλις πριν λίγο είχε μάθει πως ο Καλογεράκης είχε τρία παιδιά, κατάλαβε μέσες άκρες πως κανένας τους δεν ήταν διαθέσιμος.

Το ρολόι του ιατρείου έδειχνε μόλις δύο και είκοσι. Είχε περάσει μισή ώρα από την εισβολή Καλογεράκη και την άτακτη αποχώρηση της Χρυσώ όταν το ασθενοφόρο φάνηκε από το παράθυρο να ανεβαίνει τον επαρχιακό δρόμο· πολύ πιο γρήγορα από όσο είχε προβλέψει ο γιατρός. Ο γέρος είχε ηρεμήσει κάπως κι έδειχνε να κοιμάται όταν ο γιατρός βγήκε έξω να συνεννοηθεί με τους τραυματιοφορείς.

Μέχρι να σταθμεύσει το ασθενοφόρο και να βγάλουν την καρέκλα μεταφοράς, τον είδαν όρθιο μπροστά τους, χλωμό, με άσπρα σάλια ξεραμένα γύρω από τα άχρωμα χείλη του. Τους κοίταζε για μια στιγμή μόνο και τα γόνατά του λύγισαν.

Ο Ηλίας Καλογεράκης έπεσε στο έδαφος όπως πέφτουν οι ηθοποιοί στα γουέστερν μόλις φάνε τη σφαίρα. Εκεί, στο προαύλιο του παλιού του σχολείου, μπροστά από το ασθενοφόρο που θα τον μετέφερε, μες στο καταμεσήμερο. Στο ξαπλωμένο σώμα, ο γιατρός πρόσεξε τη φλέβα του λαϊμού να κάνει την ύστατη παλμική κίνηση, κι εντός λίγων λεπτών ο πεσμένος κάτω στη σκόνη γέροντας πήρε το κίτρινο χρώμα των νεκρών.

Μπροστά στο πεσμένο σώμα, ο χρόνος σταμάτησε για λίγο· ο γιατρός θα ήθελε να φοράει καπέλο γιατί τότε θα ήξερε ότι το σωστό θα ήταν να το βγάλει. Αντιθέτως, τώρα δεν ήξερε τι να κάνει, και προς στιγμήν ντράπηκε τους διασώστες του ΕΚΑΒ, που φάνηκαν πιο αποτελεσματικοί.

Του έπιασαν τον καρπό, να δουν αν έχει σφυγμό, μετά έβγαλαν πίσω στο ασθενοφόρο την καρέκλα, έβγαλαν το φορείο κι έπιασαν τον νεκρό από τις μασχάλες για να τον ανεβάσουν. Ακόμα δεν είχε επέλθει νεκρική ακαμψία, και έτσι, με λίγες κινήσεις συντονισμένες, σε λίγα λεπτά το ασθενοφόρο ήταν έτοιμο να τον μεταφέρει στο νοσοκομείο για να διαπιστωθεί και επισήμως ο θάνατός του.

Ο γιατρός θα μπορούσε να δώσει ο ίδιος πιστοποιητικό θανάτου, όμως έμεινε ακίνητος να κοιτάζει τη δράση μπροστά του.

Σαστισμένος ακόμα, κλείδωσε βιαστικά το ιατρείο και, σαν συγγενής που θα συνόδευε δικό του άνθρωπο, μπήκε στο ασθενοφόρο δίπλα στο νεκρό σκεπασμένο σώμα. Το χέρι του αρπακτικού που έβγαινε κάτω από το πράσινο-μπλε σεντόνι σε κάθε λακκούβα του δρόμου κουνιόταν πάνω κάτω.

Η αλήθεια είναι πως καθόλου δεν χρειαζόταν να βρίσκεται εκεί. Θα μπορούσε να μείνει στο ιατρείο και να κάνει τα απαραίτητα τηλεφωνήματα για να βρεθούν οι πλησιέστεροι συγγενείς. Θα μπορούσε ακόμα να πάει, όπως είχε προγραμματίσει –πριν το έκτακτο περιστατικό–, να φάει το κουνελάκι που είχε παραγγείλει στην ταβέρνα από την προηγούμενη μέρα. Θα μπορούσε να πάει έστω για μπάνιο με το παλιό Φιατάκι του, να συνέλθει από το γεγονός και να γυρίσει μετά να φάει το κουνέλι που σιγοψήνόταν από το πρωί.

Οι συνάδελφοί του στις πόλεις έβλεπαν κάθε μέρα ηλικιωμένους και όχι μόνο να ξεψυχούν μπροστά τους. Σιγά τη σπανιότητα του περιστατικού που του έδεσε το στομάχι κόμπο και τον έκανε να αποφασίσει να συνοδεύσει τον νεκρό στο νοσοκομείο.

Αυτά σκεφτόταν καθώς το ασθενοφόρο διέσχιζε πλέον τον παραθαλάσσιο οικισμό της Πλάκας. Ο δρόμος είχε κίνηση. Το ασθενοφόρο δεν είχε λόγο να ανάψει τον φάρο και να βιαστεί, κι έτσι περνούσαν ανάμεσα από παρέες νεαρών που με χρωματιστά μαγιό και γυαλιστερά σώματα κατευθύνονταν προς την παραλία.

Ο γιατρός μπορούσε να δει το χρώμα και τη μυρωδιά του θανάτου αν κοιτούσε δίπλα του, και τους ήχους και τη μυρωδιά

της ζωής αν κοιτούσε από το παράθυρο του ασθενοφόρου. Του μύρισε καρύδα, το άρωμα που είχε συνδυάσει από παιδί με ήλιο και θάλασσα. Τα μάτια του βούρκωσαν κι ένιωσε βλάβκας με τον συναισθηματισμό του. Αυτός δεν είναι γιατρός, αυτός είναι βούτυρο, σκέφτηκε για τον εαυτό του.